

DEMNIȚATEA ȘI ONOAREA PERSOANEI SUB PROTECȚIA CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Avocat drd. Alexei CROITOR

*Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept,
Chișinău, Republica Moldova
croitor.al@gmail.com*

Abstract: Dignity and Honor of the Person under the Protection of the European Convention of Human Rights.

This paper examines the importance of honor and dignity as fundamental human rights, their evolution under the European Convention of Human Rights and the jurisprudence of the European Court of Human Rights. We will analyze the interference of these rights with other human rights, sometimes even their integration into these rights, which strengthen these rights. We will also present exceptions to these rights and cases in which honor and dignity are not brought to the fore, and the limitation of these rights is allowed, as legal measures.

Keywords: *honor, dignity, privacy rights, values, the European Convention of Human Rights, the European Court of Human Rights, case law.*

„Un om fără onoare e un om fără valoare”

George Budoï¹

Omul reprezintă valoarea supremă a societății, iar onoarea, demnitatea și reputația profesională sunt atribute fundamentale ale omului și fără protecția lor nu putem concepe protecția omului în societate sau, altfel spus, a valorilor fundamentale ale societății.² Onoarea și demnitatea persoanei o lungă perioadă nu se bucurau de protecția juridică, fiind considerate parte componentă a aspectului moral și filozofic ale naturii omului.

---

1 <http://www.citatepedia.ro/index.php?id=141675> Accesat la 22.10.2021

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

Dezvoltarea conceptului de demnitatea umană a constituit obiectul preocupărilor numeroși teologi și filosofi care au influențat evoluția sa. Dintre aceștia, „părintele conceptului modern al demnității omului” este considerat a fi filosoful Immanuel Kant, care făcea următoarele considerații importante: „Respectul pe care îl port altuia sau cel pe care altul mi-l poate arăta (observantia aliis praetenda) este, de altfel, recunoașterea unei demnități (dignitas) la alți oameni, cum ar fi a unei valori care nu are preț, nici un echivalent, în schimbul căruia să poată fi schimbat obiectul prețurii (aestimii). Judecarea unui lucru ca neavând nici o valoare este disprețul. Ca atare, orice om are pretenții îndreptățite la respect din partea semenilor săi, și reciproc, el este obligat, de asemenea, să-l respecte pe fiecare dintre ei”³.

Documentul fundamental în drepturile omului care deși în linii generale a dat o prioritate acestor instituții ca onoare și demnitatea, conferindu-le scopul pentru care este creat cadrul normativ este Declarația Fundamentală a Drepturilor Omului⁴, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948. În Preambulul Declarației se accentuează că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume.

Organizația Națiunilor Unite a proclamat demnitatea ca fiind valoarea persoanei umane în rând cu celelate principii pe care se bazează ordinea mondială: supremația drepturilor fundamentale ale omului, drepturi egale pentru bărbați și femei, progresul social și îmbunătățirea condițiilor de viață. Obiectul prezentei lucrări este practica de apărarea a onoarei și demnității creată de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale adoptată la Roma la 04 noiembrie 1950 a avut ca bază Declarația Universală a Drepturilor Omului, proclamată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948.

Declarația a fost un document mai mult politic, mai puțin juridic deoarece nu era asigurat controlul și asigurarea îndeplinirea drepturilor consfințite în aceasta. Menirea Convenției a fost de a-i da drepturilor uni-

3 Immanuel Kant, *Metafizica moravurilor*, Oradea, Editura Antaios, 1999, p. 257

4 *Declarația Fundamentală a Drepturilor Omului*, disponibil la: https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/rum.pdf Accesat la 20.10.2021

versale forța juridică și obligația statelor membre de a asigura respectarea acestor drepturi, și consecințele juridice în caz de neexecutare.

În Preambulul Convenției inițial au fost introduse drepturile omului având ca scop recunoașterea și aplicarea universală și efectivă a drepturilor, realizarea unei uniuni mai strânse între membrii săi și că unul dintre mijloacele pentru a atinge acest scop este apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Ulterior în Protocolul nr. 13 la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele, adoptat la Vilnius, la 03 mai 2002 s-a specificat că dreptul fiecăruia la viață reprezintă o valoare fundamentală într-o societate democratică și că abolirea pedepsei cu moartea este esențială pentru apărarea acestui drept și pentru deplina recunoaștere a demnității înăscute a tuturor ființelor umane. Astfel demnitatea omului este inerentă vieții omului, partea componentă a personalității umane, valoarea inerentă a democrației.

Dreptul la onoare și demnitatea nu este expres prevăzut în Convenția Europeană a Drepturilor Omului însă poate fi dedus din prevederile Articolului 2 (Dreptul la viață), Articolului 3 (Interzicerea torturii), Articolului 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate), Articolului 8 (Dreptul la respectarea vieții private și de familie)⁵. Articolul 2 din Convenția garantează „1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal când infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege”.

Dreptul la viață conține două obligații de fond ale statelor membre: obligația generală de a proteja prin lege dreptul la viață și interzicerea privării intenționate a vieții, delimitată de o listă de excepții. Având în vedere caracterul său fundamental, articolul 2 din Convenție conține și o obligație procedurală de a efectua o investigație eficientă cu privire la presupuse încălcări ale fondului său. Când a fost adoptată Convenția, pedeapsa cu moartea nu a fost considerată violarea a standardelor internaționale. Prin urmare, a fost inclusă o excepție de la dreptul la viață, astfel încât articolul 2 § 1 prevede că „nimeni nu poate fi privat de viața sa în mod intenționat

---

5 *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, disponibilă la: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf Accesat la 20.10.2021

„decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal când infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege”.

Totuși, timp de jumătate de secol Convenția a suportat o evoluție a conceptelor sale inițiale, astfel prin Protocolul nr. 13 s-a dispus abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele, în care s-a consfințit că abolirea pedepsei cu moartea este esențială pentru apărarea acestui drept și pentru deplina recunoaștere a demnității innăscute a tuturor ființelor umane.

Astfel, putem conchide că timp din 1950 până la 2002 valoarea onoarei și demnității umane a crescut din punct de vedere juridic, încât o pedeapsa cu moarte fiind profund incompatibilă cu acestea drepturi. O altă întrebare majoră ridicată la realizarea dreptului la viață a fost problema eutanaziei, și dreptul persoanei de a-și înceta benevol viața în cazul unei boli incurabile și suferințelor fizice insuportabile.

Astfel în speța cunoscută *Pretty împotriva Regatului Unit*, reclamanta era pe moarte ca urmare a unei scleroze laterale amiotrofice, o boală neurodegenerativă incurabilă, care determină paralizia mușchilor, a dorit să fie asistată de soțul la eutanasiu, întrucât boala o împiedica să se sinucidă singură. Dreptul britanic nu incriminează sinuciderea, dar prevede că înlesnirea sinuciderii constituie o infracțiune. Întrucât autoritățile au refuzat să îi admită cererea, și soțul în care o ajuta era încriminat, reclamanta s-a plâns la Curtea, invocând dreptul său de a muri. Curtea a constatat că dreptul la moarte nu este garantat de Convenție și doar dreptul la viață. Prin urmare, nu impune statului pârât obligația pozitivă de a-l elibera de răspundere penală pe soțul reclamantei în cazul în care acesta și-ar ajuta soția să se sinucidă sau de a institui un cadru juridic pentru orice altă formă de sinucidere asistată⁶.

Prin urmare, articolul 2 a recunoscut că revine individului alegerea de a continua sau nu viața și și-a protejat dreptul de a muri pentru a evita suferința inevitabilă și nedemnitatea ca corolar al dreptului la viață.

În cazul în care tratamentul umilește sau înjosește o persoană, manifestând o lipsă de respect sau diminuând demnitatea sa umană sau trezește sentimente de teamă, angoasă sau inferioritate capabile să distrugă rezistența morală și fizică a unui individ, acesta poate fi caracterizat ca degradant și de asemenea, se încadrează în interdicțiile Convenției.

---

6 Cauza *Pretty împotriva Regatului Unit*, nr. 2346/02, Culegere 2002-III, hotărârea din 29 aprilie 2002, disponibil la: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60448> (Accesat la 15.10.2021).

Suferința care decurge dintr-o boală naturală, fizică sau psihică, poate fi considerate ca contrare demnității umane, astfel violând drepturile din Convenția.

Articolului 3 (Interzicerea torturii) prevede că „Nimeni nu poate fi supus torturii și nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante⁷”.

Articolul 3 după cum a observat Curtea Europeană de multe ori, consacră una dintre valorile fundamentale ale societății democratice. Chiar și în cele mai dificile circumstanțe, cum ar fi lupta împotriva terorismului organizat și a criminalității, Convenția interzice în termeni absoluți tortura sau pedepsele sau tratamentele inumane sau degradante. Spre deosebire de majoritatea drepturilor garantate de Convenție și ale Protocoalele, articolul 3 nu prevede excepții și nicio derogare de la aceasta și nu este permisă chiar și în cazul unei situații de urgență publică care amenință viața națiunii⁸.

Pentru a determina dacă o anumită formă de rele tratamente ar trebui calificată drept tortură, Curtea trebuie să țină cont de distincția făcută la articolul 3 între această noțiune și cea de tratament inuman sau degradant. După cum s-a remarcat anterior, această distincție pare să fi fost întruchipată în Convenție pentru a permite stigmatul special al „torturii” să se atașeze doar tratamentelor inumane deliberate care provoacă suferințe foarte grave și crude⁹.

În acelea două cauze citate examinate de Curtea Europeană s-a explicat din care motive tratamentul persoanelor încarcerate constituie tortură sau în alte cazuri tratament inuman sau degradant, anume din cauza că acea violență fizică și psihică asupra persoanelor fiind contrară demnității umane, având caracter disprețuitor.

Noțiunea de tortură care reiese din hotărâre pe cauza *Ireland v. the United Kingdom* este de fapt prea limitată. Adăugând la noțiunea de tortură noțiunile de tratament inuman și degradant, cei care au întocmit Convenția au dorit, în urma articolului 5 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, să extindă interdicția din articolul 3 din Convenție – în

---

7 *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, disponibilă la: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf Accesat la 20.10.2021

8 *Cauza Aksoy v. Turkey*, application no.21987/93, judgment 18/12/1996, disponibil la: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-58003> Accesat la 20.10.2021

9 *Cauza Ireland v. the United Kingdom* judgment of 18 January 1978, disponibil la: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57506>, Accesat la 20.10.2021

principiu îndreptată împotriva torturii către alte categorii de acte care provoacă suferințe intolerabile indivizilor sau le afectează mai degrabă demnitatea decât a exclude din noțiunea tradițională de tortură anumite forme aparent mai puțin grave de tortură și a le plasa în categoria tratamentelor inumane care poartă mai puțin „stigmat” – pentru a folosi cuvântul care apare în hotărâre.

Astfel după caracterul de dezvoltare permanentă a Convenției, cu timpul aceasta prin jurisprudența Curții Europene a lărgit sfera interdicției din articolul 3 prin adăugarea, pe lângă tortură, a altor tipuri de acte nu poate avea ca efect restrângerea noțiunii de tortură – tratament inuman sau degradant. Acestea tratamente nu implică în mod obligatoriu violența fizică, maltratări, ci presiuni psihice, care ar afecta onoarea și demnitatea umană. Până la urmă, Convenția are singurul scop de a crește protecția individului, condamnă nu numai tortura, ci și alte categorii de acte împotriva valorilor umane. Articolul 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate) prevede că, „1. Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau în condiții de aservire. 2. Nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie.”¹⁰

Problema des ridicată la violarea articolului 4 este traficul de persoane, un fenomen care s-a dezvoltat agravant în ultimele decenii, care la data adoptării Convenției nu se număra printre încălcările ale drepturilor omului.

Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, semnată la Varșovia la 16 mai 2005, prevede că traficul de persoane constituie o violare a drepturilor omului și o atingere adusă demnității și integrității ființei umane¹¹. Nu este surprinzător faptul că Convenția nu conține nici o referință expresă la traficul de ființe umane: aceasta se bazează de fapt pe Declarația universală a drepturilor omului din 1948, care de asemenea nu menționează această noțiune, însă interzice în articolul 4 al său, „sclavia și traficul de sclavi sub toate formele”. Aceasta fiind, trebuie de ținut cont, la examinarea câmpului de aplicare al articolul 4 al Convenției, de particularitățile acesteia, precum și de faptul că aceasta este un instrument viu, care trebuie interpretat având în vedere condițiile

---

10 *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, disponibilă la: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf Accesat la 20.10.2021

11 *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*, disponibilă la: http://www.antitrafic.gov.md/public/files/Convenia_CoE_ROM.pdf, Accesat la 20.10.2021

actuale existente. Nivelul exigenței crescânde în materia protecției drepturilor omului și a libertăților fundamentale implică, corespunzător și inevitabil, o cât mai mare fermitate în aprecierea încălcărilor asupra valorilor fundamentale ale societăților democratice.¹²

Nu pot fi dubii cu privire la faptul că traficul de ființe umane lezează demnitatea umană și libertățile fundamentale ale victimelor sale și că acesta nu poate fi considerat ca fiind compatibil cu o societate democratică, nici cu valorile consacrate în Convenție. Având în vedere obligația care îi aparține de a interpreta Convenția în lumina condițiilor de viață actuale, Curtea estimează că nu este necesar de a determina dacă tratamentele care fac obiectul plângerilor reclamantului constituie „sclavie”, „servitute” sau o „muncă forțată sau obligatorie”.¹³

Articolul 8 (Dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție garantează că „1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.”¹⁴

Scopul principal al articolului 8 este protejarea indivizilor împotriva ingerințelor arbitrare în exercitarea dreptului la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței. Este vorba despre obligația negativă clasică descrisă de Curte ca fiind obiectivul esențial al articolul 8. Statele membre au, obligația pozitivă de a garanta că drepturile prevăzute la articolul 8 sunt respectate chiar și între persoanele fizice. În special, deși scopul art. 8 este, în esență, acela de a apăra persoanele particulare împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice, acesta nu se limitează la a obliga statul să se abțină de la asemenea ingerințe; pe lângă acest angajament negativ în esență negativ, pot exista obligații pozitive inerente respectării efective a vieții private sau de familie. Aceste obligații pot implica adoptarea unor măsuri destinate să asigure respectarea vieții private chiar și în sfera relațiilor dintre persoane.¹⁵

---

12 Cauza Selmouni c. Franței [GC], nr. 25803/94, § 101, CEDO 1999, disponibilă la: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58287>, Accesat la 20.10.2021

13 Cauza Rantsev v. Cyprus and Russia, application no.25965/04, judgment 07/01/2010, disponibilă la: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119874> Accesat la 20.10.2021

14 Convenția Europeană a Drepturilor Omului, disponibilă la: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf Accesat la 20.10.2021

15 Ghid privind art. 8 din *Convenția europeană a drepturilor omului*. Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței. Consiliul

În jurisprudența sa Curtea Europeană a adoptat o serie de principii de apărare a drepturilor persoanelor în baza articolului 8. Autoritățile interne urmează să atingă, în fiecare caz particular, un echilibru între respectarea demnității și autodeterminarea individului și nevoia de a proteja individul și de a-i proteja interesele, mai ales în circumstanțe în care calitățile sau situația sa individuală plasează persoana într-o poziție deosebit de vulnerabilă.

De exemplu în cauza examinată de Curtea *A.-M.V. v. Finland*, în care s-a discutat plângerea depusă de persoană cu deficiențe intelectuale care a contestat refuzul instanțelor naționale de a se muta într-un sat îndepărtat din nordul Finlandei, pentru a trăi acolo cu foștii săi părinți adoptivi. Instanțele naționale au refuzat apoi să dea curs cererii reclamantului de schimbare a custodelui. În fața Curții, reclamantul s-a plâns în baza articolului 8 din Convenție că nu fuseseră respectate doleanțele sale referitoare la locul de reședință și la educația sa și că nu fusese posibilă schimbarea custodelui său.

Curtea Europeană n-a găsit violare a Convenției, pentru a ajunge la concluzia că a fost respectat acest echilibru adecvat între interesul individual și ordinea publică, Curtea constată că au existat garanții efective în procedurile interne pentru a preveni abuzul, așa cum este cerut de standardele dreptului internațional al drepturilor omului, asigurându-se că drepturile, voința și preferințele reclamantului au fost luate în considerare. Reclamantul a fost implicat în toate etapele procedurii: a fost audiat personal și și-a putut prezenta dorințele. Ingerința a fost proporțională și adaptată circumstanțelor reclamantului și a fost supusă controlului de către instanțe naționale competente, independente și imparțiale. Măsura luată a fost, de asemenea, în concordanță cu scopul legitim de a proteja sănătatea reclamantului, într-un sens mai larg al bunăstării sale¹⁶.

Dreptul la viață privată și de familie nu este un drept absolute, chiar în paragraful 2 al articolului 8 din Convenție sunt prevăzute excepții de la acest drept, care permit statului să-și restricționeze acest drept al persoanelor.

Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2018, disponibil la: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ROM.pdf, Accesat la 20.10.2021

16 Cauza *A.-M.V. v. Finland*, application no.53251/13, judgment 23/03/2017, disponibilă la: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172134> Accesat la 23.10.2021

Curtea recunoaște că autoritățile beneficiază de o marjă largă de apreciere, în special atunci când este evaluată necesitatea luării în îngrijire a unui copil printr-o procedură de urgență (cauza R.K. și A.K. împotriva Regatului Unit) sau atunci când este adoptat un cadru legal în materie de divorț și este pus în aplicare în cazuri specifice (cauza Babiarz împotriva Poloniei) sau în ceea ce privește stabilirea statutului juridic al unui copil (cauza Fröhlich împotriva Germaniei).¹⁷

Articolul 8 din Convenție este un drept care permite cele mai multe abateri, și posibilitatea statului de a interveni în viața privată a omului, făcând astfel ca demnitatea persoanei trebuie uneori subordonată interesului general, sau securității statului, impunând persoanele să tolereze acestea restricții. Evident statul nu poate abuza la aplicarea acestor restricții și urmează să respecte un test, pentru ca ingerința să fie legală.

În primul rând, Curtea verifică dacă ingerința în dreptul la viața privată este prevăzută de lege, care presupune că măsura contestată să fie prevăzută în dreptul intern.

Al doilea element al triplului test este scopul legitim, prevăzut expres în paragraful 2: „Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora”.

Și al treilea și cel mai complex element al testului este stabilirea dacă ingerința este „necesară într-o societate democratică”. Convenția nu garantează dreptul unui străin de a intra sau de a locui într-o anumită țară și, în exercitarea misiunii sale de menținere a ordinii publice, Statele contractante au dreptul de a expulza un străin condamnat pentru infracțiuni. Cu toate acestea, în măsura în care pot afecta un drept protejat de articolul 8 § 1, deciziile lor în acest domeniu trebuie să fie prevăzute de lege și să se dovedească necesare într-o societate democratică, și anume să fie justificate printr-o necesitate socială imperioasă și, în special, să fie proporționale scopului legitim urmărit.

---

17 Ghid privind art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului. Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței, Consiliul European/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2018, disponibil la: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ROM.pdf, Accesat la 20.10.2021

Dreptul la apărarea onoarei, demnității reprezintă una dintre acele valori fundamentale ale societății democratice care pe parcursul timpului au avut o dezvoltare pe plan internațional și ulterior implementată în legislațiile interne ale statelor. Având la origine sensul teologic, filozofic, onoarea și demnitatea, fără cadrul normativ și nefiind protejate prin norme obligatorii, cu dezvoltarea statelor democratice a acordat drepturilor personale inerente ființei umane o importanță majoră, care deseori prevalează intereselor generale a statului.

Onoarea și demnitatea este un drept, garantat și obligatoriu de a fi respectat de către statele membre a cadrului normativ regional și internațional. Pentru ca statul să intervină și să limiteze acestea drepturi, urmează să respecte condiții speciale stricte.

Onoarea și demnitatea este un drept aparte, dar și parte componentă a altor drepturi cum sunt dreptul la viață, interzicerea torturii, interzicerea sclaviei și a muncii forțate, dreptul la respectarea vieții private și de familie și le oferă garanții suplimentare.

Bibliografie:

- Declarația Fundamentală a Drepturilor Omului, disponibil la: https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/rum.pdf Accesat la 20.10.2021
- Convenția Europeană a Drepturilor Omului, disponibil la: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf Accesat la 20.10.2021
- Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, disponibil la: http://www.antitrafic.gov.md/public/files/Convenia_CoE_ROM.pdf, Accesat la 20.10.2021
- Cauza Pretty împotriva Regatului Unit, nr. 2346/02, Culegere 2002-III, hotărârea din 29 aprilie 2002, disponibil la: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60448> (Accesat la 15.10.2021).
- Cauza Aksoy v. Turkey, application no.21987/93, judgment 18/12/1996, disponibil la: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-58003> Accesat la 20.10.2021.
- Cauza Ireland v. the United Kingdom judgment of 18 January 1978, disponibil la: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57506>, Accesat la 20.10.2021.

- ✦ Cauza Selmouni c. Franței [GC], nr. 25803/94, § 101, CEDO 1999, disponibil la: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58287>, Accesat la 20.10.2021.
- ✦ Cauza Rantsev v. Cyprus and Russia, application no.25965/04, judgment 07/01/2010, disponibil la: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119874> Accesat la 20.10.2021.
- ✦ Cauza A.-M.V.v. Finland, application no.53251/13, judgment 23.03.2017, disponibil la: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172134> Accesat la 23.10.2021
- ✦ Ghid privind art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului. Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței. Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2018, disponibil la: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ROM.pdf, Accesat la 20.10.2021.
- ✦ Kant Immanuel, *Metafizica moravurilor*, Oradea, Editura Antaios, 1999.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.